

Jezero Kerkinini - biser severne Grčije

// Dejan Bordjan

Površina: 10.996 ha (dolžina 17 in širina 5 kilometrov)

Nadmorska višina: 31 - 38 m

Št. vrst ptic: 300

Zanimive vrste ptic: kodrasti pelikan (*Pelecanus crispus*), rožnati pelikan (*P. onocrotalus*), beloglavka (*Oxyura leucocephala*), belorepec (*Haliaeetus albicilla*), mali klinkač (*Aquila pomarina*), mala gos (*Anser erythropus*), plamenec (*Phoenicopertus roseus*), balkanski strnad (*Emberiza caesia*), zakrinkani srakoper (*Lanius nubicus*)

Zanimivi sesalci: šakal (*Canis aureus*), volk (*C. lupus*), vidra (*Lutra lutra*), divja mačka (*Felis silvestris*)

Želve (4 vrste): močvirska sklednica (*Emys orbicularis*), rečna sklednica (*Mauremys caspica*), grškakornjača (*Testudo hermanni*), mavrska kornjača (*T. graeca*)

Dvoživke: hribski urh (*Bombina variegata*), zelena krastača (*Bufo viridis*), zelena rega (*Hyla arborea*), sirijska česnovka (*Pelobates syriacus*), rosnica (*Rana dalmatina*), grška žaba (*Rana graeca*), navadni močerad (*Salamandra salamandra*), navadni pupek (*Triturus vulgaris*)

Rastline: 798 vrst

Orhideje (16 vrst): piramidasti pilovec (*Anacamptis pyramidalis*), dolgolistna naglavka (*Cephalanthera longifolia*), temno-rdeča močvirnica (*Epipactis atrorubens*), jajčastolistni muhovnik (*Listera ovata*), rjava gnezdoznica (*Neottia nidus-avis*), osjeliko mačje uho (*Ophrys sphegodes*), navadna kukavica (*Orchis morio*), metuljasta kukavica (*Orchis papilionacea*), škrlatno-rdeča kukavica (*Orchis purpurea*), pikastocvetna kukavica (*Orchis ustulata*), zelenkasti vimenjak (*Platanthera chlorantha*), velecvetni ralovec (*Serapias vomeracea*)

Zavarovano območje: jezero Kerkinini in njegova okolica so naravni rezervat, mokrišče, zavarovano z Ramsarsko konvencijo, SPA, IBA, mnogi selivci, pojavljajoči se na jezeru, so zavarovani z Bonško konvencijo

Ribiški čolni mirno stojijo privezani v bližini obale. Ni kjer na vodi ni opaziti ene samcate duše. Namesto ljudi na bližnjem čolnu stojijo kodrasti pelikani (*Pelecanus crispus*). Šest jih je. Na sosednjih čolnih jih je še nekaj, posamezni plavajo okoli čolnov. Na čolnu nekaj deset metrov stran oprezata čopasta (*Ardeola ralloides*) in mala bela čaplja (*Egretta garzetta*). Na naslednjem čolnu čepi še siva čaplja (*Ardea cinera*). Kot v posmeh so čolni pobeljeni z iztrebki in zasedeni s pernatimi ribiči. Kje se skrivajo pravi ribiči in kako je lahko na vodi toliko ribojedih ptic? Po hitri oceni je v eni jati več kot tisoč kormoranov (*Phalacrocorax carbo*) in nekaj deset kodrastih in rožnatih pelikanov (*Pelecanus onocrotalus*). Ob veliki gnezditveni koloniji so na jezeru še vsaj dve ali tri take jate.

Zemljevid: Uporabljen z dovoljenjem »The General Libraries, The University of Texas at Austin«.

1: Kobranka (*Natrix tessellata*)
foto: Dejan Bordjan

2: Beloglavka (*Oxyura leucocephala*)
foto: Jan van der Straaten / Saxifraga

3: Velecvetni ralovec (*Serapias vomeracea*)
foto: Jernej Figelj

4: Žličarki (*Platalea leucorodia*)
foto Dejan Bordjan

5: Vidra (*Lutra lutra*)
foto: Milan Cerar

6: Jezero Kerkini – severno grško jezero, ki gosti več kot 300 vrst ptic
foto: Spiros Kombogiannis (<http://www.flickr.com/photos/21045203@No4/>)

7

8

9

7: Glavni dotok vode v jezero Kerkini je reka Strymonas; ob njenem ustju se razprostira poplavni gozd.

8: Čopasta čaplja (*Ardeola ralloides*) je bila med obiskom najpogostejša vrsta na obrežju.

9: Vodni bivoli (*Bubalus arnee*) s pašo pomembno oblikujejo kanale in mlake, ki obkrožajo jezero. Iz mleka bivolov izdelujejo izvrstne sladice in druge izdelke.

Jezero Kerkini leži v severnem delu Grčije, ki je večini poznan predvsem po Aleksandru Velikem ter po izvoru spora med Grčijo in Republiko Makedonijo glede imena slednje. Regiji Makedonija in sosednja Trakija sta v nasprotju z večino preostale Grčije polni mokrišč. Kakšen pomen ima ta del Grčije za vodne ptice, priča cela množica (23) mednarodno pomembnih območij za ptice. Tri območja zbujejo veliko pozornost tako po številu ptic kot po številu vrst, zaradi katerih so tudi tako pomembna. Ob jezeru Kerkini sta to še območji Mikri Prespa ter delta reke Evros: Mikri Prespa z velikimi mešanimi kolonijami pelikanov, plevic (*Plegadis falcinellus*) in žličark (*Platalea leucorodia*), delta reke Evros pa s po sto in več tisoč prezimujočimi vodnimi pticami, med katerimi so našli 4.000 plamencev (*Phoenicopterus roseus*), 1.980 rjastih kozark (*Tadorna ferruginea*) in 10.870 beločelih gosi (*Anser albifrons*).

Jezero Kerkini

Južno od gorovja Kerkini se je še v začetku 20. stoletja razprostiralo obsežno mokrišče, ki ga je ustvarila reka Strymonas. Mokrišče je bilo nepreahodno in popolnoma neposeljeno, dokler ga niso leta 1932 spremenili v plitvo jezero. Reka Strymonas s seboj nosi velike količine peska, zato se je jezero počasi zapolnilo. Leta 1980 so zato močno povišali nasipe. Tako jezero danes meri med 54 km² ob najnižjem in 72 km² ob najvišjem vodostaju. Zaradi dvigovanja nasipov se je popolnoma spremenilo. Precej vrst gnezdičk je z območja izginilo, druge so postale redkejšje, spet tretje so začele gnezdit. Najslabše so jo odnesle vrste trstič in poplavnih travnikov. Zaradi večje višine in nihanja vode je največjo skrb takratnim ornitologom povzročilo občutno zmanjšanje poplavnega gozda ob ustju reke Strymonas. Tam je bila namreč mešana kolonija kormoranov, čapelj in ibisov. Vrstna sestava ptic pa je poleg spremenjenih habitatov odsevala tudi spremembo v vrstni sestavi rib in nevretenčarjev.

Severna polovica jezera je danes zelo plitva, na južni pa jezero tu in tam doseže globino osmih metrov. Strymonas je glavni dotok vode v jezero in ob njegovem ustju se razprostira srednje velik poplavni gozd. Z izjemo omenjenega gozda in nekaj zaplat trstič je obrežnega rastja zelo malo. Temu primerno je ptic, vezanih na obrežno rastje, malo. Večino jezera čez poletje prekrijejo vodne rastline, kot so vodni orešek (*Trapa natans*), rumeni blatnik (*Nuphar luteum*), ščitolistna močvirka (*Nymphoides peltata*) in beli lokvanj (*Nymphaea alba*). Na jezero in okolico imajo pomemben vpliv pašne živali. Po nasipu, kanalih ter ob reki v pritoku se pasejo ovce, konji, koze ter predvsem vodni bivoli. Slednji dajejo območju poseben pečat. Območje je eno večjih proizvajalk mleka vodnih bivolov, iz katerega izdelujejo pravo mocarelo. Presenetljivo pa je, da kljub veliki ponudbi sladice in drugih kulinaričnih izdelkov iz mleka vodnih bivolov v okolici sploh ne poznajo mocarele. Vodni bivoli pomembno oblikujejo kanale in mlake, ki obkrožajo jezero, saj se v njih skrivajo pred poletno vročino.

Ptičje bogastvo prek leta

Jezero je kljub spremembam in posegom vanj postalo Ramsarska lokaliteta, kjer so doslej zabeležili več kot 300 vrst ptic. Od teh slaba polovica gnezdi na jezeru ali v njegovi okolici. Območje je zanimivo v vsakem delu leta in vselej vredno obiska. Pozimi se na jezero zgrinjajo velike jate gosi in labodov (vseh treh vrst). Ena izmed varstveno najpomembnejših vrst na jezeru je mala gos (*Anser erythropus*), katere število iz leta v leto narašča. Pozimi je na jezeru tudi kakšnih tisoč kodrastih pelikanov, ki privlačijo fotografe s celega sveta. Takrat je namreč mogoče iz neposredne bližine fotografirati pelikane med prehranjevanjem in prerivanjem. Pozimi se zadnjih nekaj let zbira tudi velika množica plamencev. Na in ob jezeru pozimi lovijo mnoge ujede, kot so belorepec (*Haliaeetus albicilla*), planinski orel (*Aquila chrysaetos*), veliki klinkač (*A. clanga*) ter rjavi (*Circus aeruginosus*) in pepelasti lunj (*C. cyaneus*).

10

Spomladi začne število kodrastih pelikanov upadati, nadomesti pa jih »rožnata« vrsta. Ker se kodrasti pelikani tu zadržujejo prek celega leta, so jim za gnezdenje naredili dve umetni ploščadi. Danes na njih gnezdi nekaj manj kot sto parov. Rožnati pelikan tukaj sicer ne gnezdi, vendar v znatnem številu tu živi čez topli del leta, posamezni osebki pa ostanejo tudi čez zimo. Na jezero ves dan v manjših jatah prihajajo pelikani iz kolonij na Mikri Prespe. Spomladi oživi tudi kolonija kormoranov v poplavnem gozdu, kjer gnezdijo še kvakači (*Nycticorax nycticorax*), žličarke, male bele čaplje, pritlikavi kormorani (*Phalacrocorax pygmeus*) ter nekaj plevic. Tukaj je mogoče opazovati seleče se ujede, predvsem ribje orle (*Pandion haliaetus*), lunje in rdečenoge postovke (*Falco vespertinus*) ter gnezdeče ujede v okolici jezera. Jezero je verjetno eno redkih območij, kjer blizu skupaj uspešno gnezdi ta belorepec in planinski orel. Na obrobju jezera in v njegovi okolici od zanimivejših vrst gnezdijo še mali klinkač (*Aquila pomarina*), mali orel (*A. pennata*), črni škarnik (*Milvus migrans*) ter kratkonogi skobec (*Accipiter brevipes*). Posebnost jezera, vsaj v primerjavi z našimi jezeri, so teritorialni čopasti ponirki (*Podiceps cristatus*). Na začetku na to sploh nisem bil pozoren. Bili so povsod in skoraj vedno v parih. Šele čez čas sem ugotovil, da se posamezni pari gibljejo po navidezno omejenih območjih, ki so bila razporejena dokaj enakomerno. To mi je potrdil par, ki se kljub naši navzočnosti sploh ni oddaljil od obale. Ko pa je le zaplaval malo naprej, se je vanj zapodil sosednji par. V Sloveniji čopaste ponirke omejuje hrana, na jezeru Kerkini pa prostor. Tekmovanje za prostor je tako močno izraženo, da so čopasti ponirki zasedli navidezne teritorije že slab mesec pred graditvijo gnezda. Poleg umetnih ploščadi za pelikane je bilo narejenih tudi nekaj manjših umetnih otokov za navadne čigre (*Sterna hirundo*). V bistveno večjem številu tukaj gnezdijo belolične čigre (*Chlidonias hybridus*). Poleg gnezdilcev se na območju zadržuje tudi ogromno število selivcev. Med najštevilčnejšimi v času našega obiska so bili črne (*C. niger*) in beloperute čigre (*C. leucopterus*), mali galebi

(*Hydrocoloeus minutus*), breguljke (*Riparia riparia*) ter kmečke lastovke (*Hirundo rustica*). Na nasipu in v plitvinah so bile najštevilčnejši čopaste čaplje in pritlikavi kormorani, ki tu gnezdijo v znatnem številu.

Poletje prinese barvito vodno površino, na gosto prekrito s cvetočimi vodnimi rastlinami, med katerimi lovijo belolične čigre in čopaste čaplje ter mnogi pisani kačji pastirji. Jeseni tu najde zatočišče množica selivcev, med katerimi zbuja pozornost sredozemski sokol (*Falco eleonorae*) in kravja čaplja (*Bubulcus ibis*).

Ribe, ribiči in ribojede ptice

Gotovo vas zanima odnos med večnimi sovražniki ribiči in ribojedimi pticami ... Jezero je veliko in razmeroma plitvo, kar ob pomoči toplega podnebja pomeni visoko produkcijo. Poleti jezero prekrijejo plavajoče vodne rastline, ki dajejo ribjim mladim veliko hrane ter možnosti za skrivanje pred plenilci. Rib je torej veliko in jih ne moremo izloviti ne ribiči ne ribojede ptice. Med našim obiskom smo ocenili, da je na jezeru več kormoranov, kot jih je v povprečju zimi na celotnem ozemlju Slovenije, nekaj sto pelikanov obeh vrst, kakih tisoč parov čopastih ponirkov ter po nekaj sto štirih vrst čiger, pritlikavih kormoranov ter treh vrst čapelj. Torej ogromen nabor ribojedih ptic! Ribe pa so pomemben vir hrane tudi okoliškimi prebivalcem. Ribičem je lov rib med gnezditveno sezono od marca do julija prepovedan. V hladni polovici leta, ko je lov spet dovoljen, pa lovijo drugačne ribe kot ribojede ptice. Le-te večinoma lovijo majhne in srednje velike ribe, ribiči pa predvsem velike. Ribiči se verjetno tudi zavedajo, da jim ptice pomenijo vir dohodkov zaradi nenehno prihajajočih turistov, zato jih ne preganjajo. Edina vrsta, ki jim povzroča težave, je »spet« kormoran. Pa ne zaradi tega, ker lovi ribe, pač pa zaradi kraje rib iz mrež. Posledica pa na srečo ni lov nanje, ampak le odganjanje od mrež. Včasih še to z zelo opazno grško ležernostjo.

10: Rožnati pelikan (*Pelecanus onocrotalus*) prihaja na jezero v znatnem številu v toplem delu leta, posamezni osebki pa ostanejo tudi čez zimo.

foto: vse Dejan Bordjan

11

12

13

11: Močvirska sklednica (*Emys orbicularis*) - ena izmed vrst na območju jezera Kerkin

12: Gnezditvena kolonija najštevilčnejše riboje vrste območja - kormoranov (*Phalacrocorax carbo*)

13: Ena od dveh umetnih ploščadi, kjer gnezdi kodrasti pelikani (*Pelecanus crispus*)

foto: vse Dejan Bordjan

Okolica

Poleg jezera je zanimiva tudi okolica. Severno in jugozahodno od njega se dviga dvoje gorovij. Severno Kerkin (Beles), mejno gorovje z Bolgarijo, ki je v večjem delu pokrito z gozdom, na južni in zahodni strani jezera pa nižje gorovje Marvovouni. Obe gorovji sta vredni obiska in priporočljivo je slediti napotku lokalnega ornitologa: »Najbolje se je izgubiti na mnogih cestah, ki od jezera vodijo v okoliško gorovje.« Naredili smo le dva izleta zunaj jezera in res se je splačalo. Z gorovja Kerkin se nam je odprl zelo lep razgled na jezero in tudi lepo ohranjeni gozd v Kerkinih je bil vreden ogleda. V njem smo se počutili kot doma, saj je bil podoben našemu bukovemu gozdu v dinarskem delu Slovenije. Vznožje gorovja prekriva toploljubno rastje, bogato s penicami, vrtniki, srakoperji in strnadi. Med obiskom zahodne strani jezera pod gorovjem Marvovouni pa smo se kakšno uro zadrževali na opuščnem kamnolomu. Ta nam je ob vsem drugem razkril žalobno sinico (*Poecile lugubris*), balkanskega strnada (*Emberiza caesia*), sredozemskega kupčarja (*Oenanthe hispanica*) in rjavoglavega srakoperja (*Lanius senator*). Na vzhodni strani jezera se razprostira obsežna kmetijska krajina, posejana s topolovimi nasadi. Na naše presenečenje so bila polja precej zapleveljena. Na neki pšenični njivi smo se spraševali, ali nemara gojijo mak. Zanimivi so se mi zdeli topolovi nasadi, saj so v nekaterih gnezdi le sive čaplje. V vseh pa so družno peli kobilarji (*Oriolus oriolus*) in slavci (*Luscinia megarhynchos*). V naseljih je bilo veliko gnezd belih štokelj (*Ciconia ciconia*), ob njih pa kopica smrdokaver (*Upupa epops*) in čukov (*Athene noctua*).

V okolici jezera ob reki Strymonas še vedno gnezdi zlato-vranka (*Coracias garrulus*). Reka je sicer ujeta med dva nasipa, a ker sta si precej vsaksebi, dopuščata reki določeno mero svobode (nekaj, kar bi se lahko naučili tudi naši vodarji). Tako je reka polna peščenih sipin, na katerih gnezdi mali deževniki (*Charadrius dubius*) ter mali martinci (*Actitis hypoleucos*). Višje na reko se hodijo prehranjevat

tudi mnoge ptice z jezera. Tako lahko med letom nad reko zlahka opazujemo jate pelikanov, kormoranov, pritlikavih kormoranov in žličark.

Zaključek

Ribiči in ptice ob jezeru Kerkin so lep primer sobivanja ljudi z naravo, čeprav verjetno zgolj po spletu okoliščin. Narava in njeno varstvo domačinom pomenita priložnost in ne omejitvev, kar se kaže v visoki biotski pestrosti območja. S takim načinom razmišljanja imajo okoliški ljudje lahko le korist. Samo območje jim z izjemo kmetijstva in ribolova ne ponuja veliko možnosti za preživetje, sobivanje z naravo pa jim omogoča nov vir, ki se jim tudi bogato obrestuje. ●

Viri:

<http://www.ramel.org/lake-kerkini/project.html>
<http://www.birdwing.eu/index.php?PID=4>
<http://birdphotoblog.jaripeltomaki.com/?tag=lake-kerkini>

→ Vpišite se v e-skupino Ljubitelji ptic

Če želite prejemati naša obvestila o društvenih dogodkih ali prispevati svoje izkušnje oziroma mnenja, povezana s pticami in naravo, če želite prebrati, kakšne dogodivščine so izkusili drugi člani društva, si ogledati njihove fotografije ipd., potem vas vabimo, da se vpišete na skupino Ljubitelji ptic, in sicer na ljubitelji-ptic-subscribe@yahoogroups.com.